

LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS DOCUMENTS BÀSICS REFERENCIALS

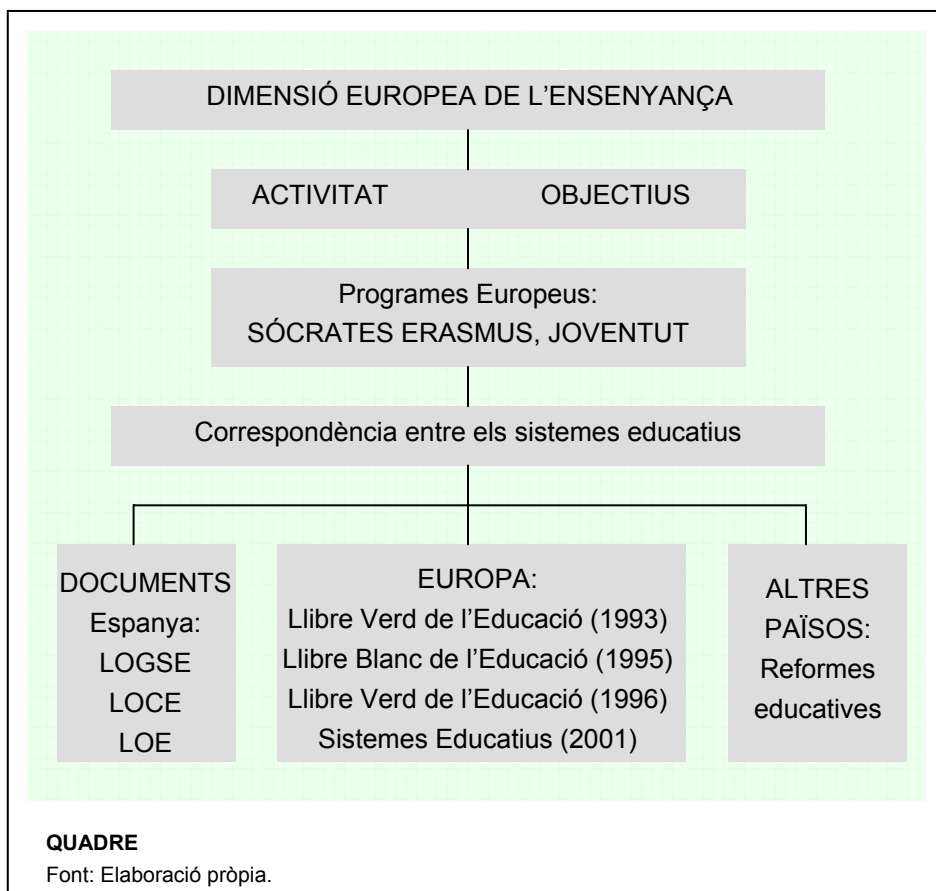
M. Concepció Torres Sabaté

RESUM

En aquets article presentem diversos documents d'interès per l'educació i la dimensió europea elaborats per la pròpia Comissió per dissenyar els plans pel desenvolupament de la Dimensió Europea. S'expliquen, estacant els punts més significatius, els ocuments següents: Llibre Verd de l'Educació (1993), Llibre Blanc de l'Educació (1995), Llibre Verd de l'Educació (1996) i el document « Projecte de programa de treball detallat pel segument de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'eudcació i formació" (2001).

SUMMARY

In this paper we present diverse documents with interest for Education and the European Dimension.They are done by the proper Commission to design the plans for the development of the European Dimension.The most relevant issues are explained and emphasize about these documents: Green Book of Education (1993), White Book of Education (1995), Green Book of Education (1995), Green Book of Education (1996) and " Detailed work program project for the monitoring of the inform about the specific objectives of the formation and education systems" (2001).

Llibre verd sobre la dimensió europea de l'educació (1993)

Aquest document va ser elaborat i presentat a la Comissió Europea l'any 1993 i el 14 d'abril de 1994 va ser aprovat.

El *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació* pretenia assentar les bases per a una reflexió sobre les possibles orientacions d'una acció comunitària en l'àmbit de l'educació.

A partir del Tractat Constitutiu de la Unió Europea, modificat en el tractat de la UE, s'atorguen, en el seu article 126, noves competències a la Comunitat en l'àmbit d'educació.

A partir d'aquí, existeix per primera vegada un marc jurídic que pot permetre a la Comunitat proposar accions de cooperació en educació, i especialment,

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

a nivell escolar, sense perjudici de la possibilitat de recórrer a altres disposicions del Tractat, en particular el seu article 127, per a la realització d'accions en l'àmbit de la formació professional.

Tot això inscrit en un context més ampli caracteritzat per la realització d'un mercat únic i pel seu impacte en l'àmbit de l'educació i de la formació, així com per l'evolució de les necessitats dels recursos humans davant els canvis tecnològics i socials.

El nou context del mercat únic prepara als joves per exercir les seves responsabilitats en un espai econòmic i social ampliat. Des d'aquest punt de vista, el desenvolupament de la dimensió europea de l'educació es converteix en un element important que ha de contribuir a un reajustament de l'acció educativa al nou entorn econòmic, social i cultural.

A partir de l'anàlisi del *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*, es poden extreure les següents conclusions:

- i. En primer lloc es tracta d'un text legal, sota els articles 126 i 127 del Tractat de Maastricht, que permet la incorporació de la dimensió europea de l'educació per part dels Estats membres de la UE.

Aquest nou text normatiu té com a objectius:

- legislar de forma global i coherent el que es venia fent fins al moment
 - convertir-se en un text vinculant per a tots els Estats membres, amb la finalitat de que les seves propostes siguin eficaces.
- ii. El context en el qual es desenvolupa el *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*, és el de la construcció d'una Europa de mercat únic, en el que els reptes econòmics exigeixen que l'educació respongui d'una manera adequada, amb la finalitat de que els joves estiguin millor preparats, puguin moure's més fàcilment, s'insereixin en la vida i col·laborin en el desenvolupament del progrés econòmic, social i cultural.
 - iii. La intenció del *Llibre Verd* és la d'oferir una sèrie d'accions per part de la UE perquè els Estats membres puguin decidir sobre quines poden ser les més adients com a mesures de cooperació o complementarietat, de cara a la incorporació de la dimensió europea en l'educació.
 - iv. El seu objectiu principal és aconseguir per als Estats membres una educació de qualitat.
 - v. Pretén aconseguir la cooperació en matèria d'educació per part dels Estats membres.
 - vi. L'acció dels Estats membres ha de començar per promoure el respecte tant a la identitat nacional com la regional i a la seva

M. Concepció Torres Sabaté

diversitat cultural i lingüística.

- vii. Les propostes d'acció de la UE expressades en el *Llibre Verd* se centren en l'entorn de cinc objectius:
 - dimensió europea en l'ensenyança de les llengües
 - mobilitat d'estudiants i professors
 - cooperació entre centres docents
 - intercanvi d'informació
 - educació a distància
- viii. Contribuir al desenvolupament d'una ciutadania europea.
- ix. Oferir oportunitats per a una millora de la qualitat de l'ensenyança.
- x. Preparar els joves per a una millor inserció social i professional.
- xi. Concebre l'escola com l'agent potenciador d'aquests canvis.
- xii. Reformar els plans d'estudis per tal d'aconseguir aquesta millora de la qualitat de l'ensenyament.

Els programes que des del *Llibre Verd* es desenvolupaven per fomentar aquests objectius van ser: COMETT, FORCE, EUROTECNET, PETRA i IRIS amb el SÒCRATES on hi havia inclòs l'ERASMUS i LINGUA; tots ells ja han estat comentats a l'apartat dels programes i hem vist l'evolució que han fet i com s'estan desenvolupant avui.

Llibre blanc sobre l'educació i la formació. Ensenyar i aprendre. Vers una societat cognitiva (1995)

L'assoliment del mercat interior europeu, l'1 de gener de 1993, va significar la creació d'un espai sense fronteres entre els Estats membres de la Unió, el programa previ a l'assoliment d'aquest va ser el *Llibre Blanc* de la Comissió, publicat l'any 1985, amb la finalitat d'eliminar gradualment i al llarg d'una sèrie d'anys un conjunt de barreres que fragmentaven el mercat i que impediaven que a la UE hi hagués una veritable Unitat de mercat.

El nou impuls donat pel *Llibre Blanc* del 1985 va ser plasmat políticament i reconegut jurídicament en l'Acta Única Europea, signada el febrer de 1986 i que va entrar en vigor el 7 de juliol de 1987. El *Llibre Blanc* constitueix un ampli programa que preveia l'adopció per etapes, dins del període 1985-1993, d'unes 280 propostes necessàries per assolir el mercat interior.

Els objectius es dividien en tres etapes:

- i. Supressió de les fronteres físiques: que significava l'eliminació dels controls interfronterers i de les restriccions físiques per a la mobilitat de les persones i els béns. Aquestes fronteres creaven al ciutadà la sensació que estava en un mercat no integrat.
- ii. Supressió de fronteres tècniques: fa referència a les traves existents en diferents sectors, com són els dels vehicles, els productes farmacèutics, l'alimentació o la construcció.
- iii. Supressió de fronteres fiscals: que tenia per objectiu unificar les estructures i els tipus impositors de certs tributs, com l'IVA, a fi i efecte de no crear distorsions en els intercanvis intracomunitaris.

El programa establert en el *Llibre Blanc* per a l'assoliment del mercat interior europeu ha estat entès com una etapa essencial de la integració econòmica i política de les Comunitats Europees. La realització d'aquest programa en el termini de set anys ha estat una empresa extraordinària, atesa la magnitud del mateix.

M. Concepció Torres Sabaté

Entre els objectius del *Llibre Blanc* cal identificar els següents:

Lliure circulació de treballadors

Entesa com la llibertat de sortir de l'Estat d'origen i entrar en un altre, mitjançant la simple presentació del document d'identitat. Entesa també com el dret a residir a l'Estat membre on es treballa i, per tant, a obtenir un "permís de residència" lliurat per l'Administració de l'Estat en qüestió; com a possibilitat de qualsevol persona d'anar a buscar feina a qualsevol Estat membre, amb només la presentació del document d'identitat; com a possibilitat que tenen tots els treballadors comunitaris d'accedir a una feina en qualsevol Estat membre en condicions iguals als nacionals d'aquests estats, prohibint qualsevol discriminació per raó de nacionalitat o qualsevol altre aspecte; dret a percebre el subsidi d'atur o de seguretat social.

La base jurídica de la Lliure circulació de treballadors és:

- Article 8 A de l'Acta Única Europea
- Articles 48 a 52 del Tractat de la Unió Europea
- Articles 52 a 58 del Tractat de la Unió Europea
- Article 53 a 66 del Tractat de la Unió Europea
- Reglament (CEE) núm. 1612/68 del Consell, de 15 d'octubre de 1968, relatiu a la lliure circulació de treballadors dins de la Comunitat. Darrera modificació publicada en el DOCE (Diari Oficial de les Comunitats Europees) núm. L-245, de 26/08/1992, pàg. 1.
- Directriu 68/360/68 del Consell, del 15 d'octubre del 1968, relatiu a la supressió de les restriccions dels desplaçaments i a l'estada dels treballadors dels Estats membres i llurs familiars dins de la Comunitat. Darrera modificació publicada al DOCE núm. L-2, d'1/01/73.
- Reglament CEE núm. 1408/71 del Consell, 14 de juny de 1971, relatiu a l'aplicació dels règims de seguretat social dels treballadors per compte d'altri, als treballadors per compte propi i a llurs famílies que es desplacin dins de la Comunitat Europea (DOCE núm. L-149, del 05/07/1971 pàg. 2).
- Resolució del Consell, 27 de juny de 1980, sobre les orientacions d'una política comunitària del mercat de treball.
- Reglament CEE núm. 2434/92 del Consell, del 27 de juliol de 1992, pel qual es modifica la segona part del Reglament CEE 1612/68, relatiu a la lliure circulació de treballadors dins de la comunitat (DOCE núm. L-245, de 26/08/92, pàg. 1).

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

L'any 1990 es va dotar dels mitjans legals necessaris per a garantir la lliure circulació d'aquells que no exerceixen cap activitat professional, i en concret, dels pensionistes i dels estudiants.

Lliure circulació de professionals

Cal una correspondència entre les qualificacions de formació professional entre els Estats membres de la UE, que pot constituir, tant pel treballador com per l'empresa, un obstacle de mobilitat professional, que la Comunitat ha d'intentar resoldre mitjançant la decisió de l'any 1985, on s'intentà establir correspondència entre més de 209 professions de 19 sectors professionals.

La base jurídica per al reconeixement de qualificacions de formació professional ha estat la següent:

- Decisió del Consell, de 16 de juliol de 1985, relativa a la correspondència de les qualificacions de formació professional entre els Estats membres de les Comunitats Europees.
- Directriu 89/48/CEE del Consell, del 21 de desembre de 1988, relativa a un sistema general de reconeixement de títols d'ensenyament superior que sancionen formacions professionals d'una durada mínima de tres anys.
- Reial Decret 1665(1991), del 25 d'octubre de 1991, pel la qual es regula el sistema general de reconeixement dels títols d'ensenyament superior dels Estats membres de la Comunitat Econòmica Europea que exigeixen una formació mínima de tres anys.
- Directriu 92/51/CEE, del Consell, del 18 de juny de 1992, relativa a un segon sistema general de reconeixement de formacions professionals, que completa la directriu 89/48/CEE.

El *Llibre Blanc*, en matèria de formació i educació, va ser presentat per la Comissió Europea, concretament per Edith Creeson, Comissaria per a la Recerca, Educació i Formació; Padrig Flynn, Comissari per al treball i els assumptes Socials i Martín Bengemenn, Comissari responsable de la Indústria, la Informació i la Tecnologia de les Telecomunicacions.

El document en qüestió, té present els canvis constants que tenen lloc dins de la nostre societat, caracteritzada per ser una societat del progrés i del coneixement, i cap a la qual tendeixen tots els països de la UE, així com també parteix de les bases explicitades en les directrius del *Llibre Blanc*: *lliure circulació de persones, etc.*

M. Concepció Torres Sabaté

Des de la UE es parlava de tres factors que han possibilitat, o han generat la situació de canvi: la internacionalització dels mercats, la societat de la informació i els avenços en la ciència i la tecnologia. Elements aquests que estan configurant una nova forma d'entendre la funció de l'educació i que influeixen en el seu desenvolupament.

L'impacte del desenvolupament de la societat de la informació

Molts dels seus efectes cal anar a trobar-los en la transformació de la naturalesa del treball i en l'organització de la producció. Les tasques rutinàries i repetitives que, fins ara, eren emprades pels treballadors, estan tendint a desaparèixer i a tornar-se en tasques més autònomes i flexibles, alhora que també s'han de realitzar tasques més polivalents i variades dins del lloc de treball. El paper del factor humà s'està incrementant, però el treballador encara és molt vulnerable als canvis que es desenvolupen dins del seu entorn de treball. El subjecte encara no s'ha adaptat als canvis en la mecanització dels instruments de treball ni als canvis en les condicions en el que aquest es desenvolupa, i des de la UE es parla de la necessitat d'incorporar la formació com a mitjà facilitador d'aquests canvis en el treballador.

L'impacte de la internacionalització dels mercats

Afecta la creació de llocs de treball. Aquesta internacionalització, fruit de la Unió dels quinze, afecta, no només al comerç, sinó també al mercat laboral. La Comissió Europea, en el *Llibre Blanc "Growth, competitiveness and employment"*, parla de l'opció d'obertura al món d'un nou model social Europeu. Aquest fet marca el sorgiment dels nivells de qualificació en general, per homogeneïtzar les titulacions professionals arreu de tota la UE, i que permetin la lliure circulació de treballadors entre els països de la UE.

L'impacte de la ciència i la tecnologia

El creixement científic i la seva aplicació en els mètodes de producció, la seva influència en la producció de productes sofisticats, són les seves immediates repercussions. En general es pot parlar d'un efecte beneficiós de l'avanç científic i tècnic.

Les respostes dels països de la UE en aquests aspectes controvertits que s'estan destacant dins de la societat del present i del futur immediat europeu, cal anar a trobar-los en la formació i qualificació laboral.

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

Però quines són les solucions que des de l'educació i la formació professional es poden donar per reduir els efectes negatius d'aquests tres elements?.

El *Llibre Blanc de l'Educació i la Formació* proposa:

- Reintroduir els elements d'un desenvolupament basat en la formació. En una societat on els individus han d'entrar a formar part de complexes situacions que fluctuen impredeciblement, on les persones seran influenciades amb una elevada quantitat d'informació que haurà de processar i analitzar, la formació ha de servir com a eina possibilitadora d'aquests elements, és a dir, com a estratègia de formació en el canvi i en l'anàlisi de la informació que se'ns envia per multitud de canals i envaeix tots els àmbits de la vida de l'individu.

L'educació i la formació han de servir per potenciar l'adaptació de l'individu a una nova societat, i l'escola ha de ser el lloc on l'alumne s'haurà d'anar formant i construint la societat del futur. La formació de base serà important perquè a la persona li sigui possible desenvolupar-se quasi bé al mateix ritme que la societat i no caure en un fons de marginació.

Donada aquesta realitat, que té implicacions en tots els eixos de la vida de l'individu (àmbit social, laboral i formatiu), es tendeix a una nova forma de classificació social, que ja no ve determinada per l'estatus socio-econòmic sinó per l'estatus educatiu de nivell formatiu assolit.

- L'auto-ocupació. Fins ara la tendència general dels individus, dins dels països de la UE, era allargar els seus estudis fins a obtenir titulacions, cada cop més elevades, i on es començava a crear una borsa de subjectes amb un nivell elevat de formació, però sense cap lloc laboral per ocupar. La solució passa ara per la qualificació professional, obtenir una formació professional de qualitat que ajudi a l'individu a treballar en altres tipus d'ocupacions o bé a generar per si mateix ocupació.

Aquests són els dos objectius del *Llibre Blanc*, en matèria de formació: la necessitat de que la població de la Unió Europea tingui una bona formació de base, que minimitzi els canvis que s'estan desenvolupant dins de la societat, i aconseguir una major i millor formació professional, que no només ajudi a l'establiment de qualificacions professionals, sinó que ajudi a l'individu a trobar feina de forma autònoma i eficaç.

M. Concepció Torres Sabaté

El *Llibre Blanc* es va caracteritzar per ser obert, flexible i adaptable i entre els seus objectius parla de la imminent mobilitat de treballadors que tindria lloc amb l'obertura dels mercats de treball dins de la UE, la lliure circulació de treballadors, investigadors, estudiants i professors. Però l'establiment d'aquesta mobilitat dependria del reconeixement de la formació i la qualificació professional a la UE i dels països que en formen part.

Des de l'any 1987, la Comunitat Europea, ha posat en marxa una gran nombre de projectes i programes en l'àmbit de l'educació, que ha permès a molts joves de diferents països de la UE, completar la seva formació en un Estat membre diferent al propi.

L'any 1997 la Comissió va adoptar una Comunicació relativa a l'avaluació de l'aplicació del *Llibre Blanc* "*Ensenyar i aprendre: vers la societat cognitiva*" expressant resumidament els següents missatges polítics a partir dels debats mantinguts en posterioritat a la publicació del *Llibre Blanc*:

- es considera que qualsevol millora de l'educació i de la formació contribueix a reforçar el creixement i la competitivitat d'Europa;
- es destaca diverses vegades la necessitat de no limitar-se als aspectes purament econòmics del desenvolupament, sinó de considerar la realització personal de l'individu com una de les finalitats essencials de l'educació i la formació;
- són nombroses les opinions a favor d'un model social allunyat de la perspectiva d'una societat escindida entre els que saben i els que no saben, es lluita a favor de la igualtat d'oportunitats;
- es reconeix àmpliament la necessitat de millorar la convergència entre ensenyança general i professional, així com de valorar la formació professional en el seu conjunt;
- la construcció de la societat de la informació (domini individual de les tècniques de la comunicació);
- es reconeix de forma pràcticament unànime la competència dels Estats membres en matèria de contingut i organització del sistema educatiu i de la formació professional en el respecte del principi de subsidiarietat i deixant oberts nous espais de cooperació a nivell comunitari;
- diverses opinions recorden l'impacte decisiu de la pedagogia (mediació entre l'individu i el coneixement), el paper de la família i de l'entorn immediat, així com el caràcter primordial de la formació de docents i formadors;
- el parlament es mostra particularment preocupat per la disminució en termes relatius de la despesa pública en educació i formació.

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

El 10 de gener de 2000 la Comissió va presentar un informe sobre l'aplicació del *Llibre Blanc* en el qual va destacar el paper d'alguns programes com Servei Voluntari Europeu, que il·lustra la solidaritat dels joves amb les persones desfavorides i els permet descobrir un itinerari propi d'integració social. També les Escoles de la segona oportunitat, són un altre aspecte positiu, el seu objectiu és ajudar als joves en situació d'exclusió a reintegrar-se en la societat.

En el balanç es detallen per cada un dels cinc objectius alguns dels resultats:

- **L'OBJECTIU 1.** “Fomentar l'adquisició de coneixements nous”, se senyala que unes 500 organitzacions i empreses participen en diverses associacions de projectes en curs per l'elaboració de programes educatius multimèdia;
- **L'OBJECTIU 2.** “Apropar les escoles a les empreses”, senyala que els programes Leonardo da Vinci i Sòcrates han afavorit aquest apropament . En el cas del segon, s'ha traduït en una cooperació escola-empresa;
- **L'OBJECTIU 3.** “Lluitar contra l'exclusió”, s'informa de la posada en marxa d'Escoles de la segona oportunitat. Els projectes pilot es van posar en marxa progressivament en estreta cooperació amb els ministeris corresponents, que ho recolzaren activament. La Comissió va posar a disposició de la ciutat en qüestió un assessor que, durant 12 mesos, s'encarregava d'assistir-la en l'organització tècnica i financera de l'Escola de segona oportunitat.
- **L'OBJECTIU 4.** “Dominar tres llengües comunitàries”, compta amb programes pilot corresponents als programes Sòcrates i Leonardo Da Vinci. Els resultats obtinguts en aquest objectiu es consideren satisfactoris.
- **L'OBJECTIU 5.** “Concedir la mateixa importància a la inversió en equipament i a la inversió en formació”, forma part de les prioritats per l'aplicació del programa Leonardo da Vinci.

Tots aquests aspectes han contribuït a la construcció de l'Europa del coneixement i la continuïtat dels programes ha d'afavorir encara més el disminuir les diferències entre les persones.

Llibre verd “educació-formació-investigació. Els obstacles per a la mobilitat transnacional” (1996)

Aquest document analitza els obstacles jurídics i administratius vers la mobilitat transnacional de les persones en formació i proposa accions per millorar i proposar solucions als diversos problemes que s’han anat plantejant a través dels programes d’intercanvi.

Els cinc obstacles principals que s’han observat són :

- i. Obstacles per la formació transnacional dels aturats. Cal treballar la formació de les persones en atur vers el dret comunitari que els permeti buscar feina en un altre Estat membre, almenys durant sis mesos, sense que es produeixi una pèrdua de drets i mantenir la prestació d’atur.
- ii. Els problemes dels joves en pràctiques i dels joves voluntaris. Cal atorgar un marc jurídic a la situació dels joves en pràctiques i dels voluntaris dins de la Comunitat Europea.
- iii. La territorialitat de les beques d’estudi. Cal suprimir la territorialitat de les beques i les ajudes nacionals.
- iv. El règim fiscal de les beques d’investigació. Cal aplicar un tractament uniforme als investigadors becaris comunitaris en tots els estats de la UE, ja sigui a través d’una exoneració de les beques o d’una coordinació dels règims aplicats en els Estats membres.
- v. Els problemes de reconeixement mutu acadèmic i professional. Cal anar vers un reconeixement mutu dels períodes de pràctiques i dels mòduls de formació en la formació professional, estendre a l’àmbit de la formació professional el sistema de transferència de crèdits acadèmics establint el nivell de l’ensenyança superior a través de l’acció comunitària.

El *Llibre Verd* (1996) destaca la necessitat d’un important esforç d’informació sobre la qüestió de la mobilitat vers els ciutadans, i que des de cada un dels països de la UE s’han d’elaborar polítiques educatives integrals en educació, formació i investigació, així com també tenir en compte aquelles persones de tercers països.

També a través del document, es constaten alguns obstacles econòmics com:

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

- que el treballador que desitja efectuar un període de pràctiques de formació/perfeccionament en un altre Estat membre no sempre té la garantia legal de trobar un treball ;
- la limitació dels imports concedits a ERASMUS té la conseqüència de que alguns estudiants seleccionats no poden accedir a la mobilitat ;
- els professors reben sovint un recolzament financer insuficient ;
- la situació és especialment precària pels aturats, que s'enfronten a la pèrdua del seu dret en un Estat membre.

Després d'obtenir aquest resultat estudiant la diversitat d'obstacles que encara queden per resoldre per tal de potenciar la mobilitat, en el mateix *Llibre Verd (1996)*, s'exposen un llistat de millores que ajudaran a resoldre i superar alguns dels obstacles :

- millorar la coordinació de les estructures nacionals responsables de la informació en els àmbits de l'educació, formació i investigació ;
- millorar la difusió de la informació sobre les possibilitats i les condicions de realització de la mobilitat transnacional ;
- possibilitat d'accés a Internet a totes les informacions que fan referència a la formació que poden ésser útils per les persones en mobilitat per la seva formació ;
- fomentar la utilització de totes les eines produïdes per la societat de la informació ;
- ampliar la distribució de les guies i fitxes nacionals que expliquen els drets i les obligacions dels ciutadans de la iniciativa « Ciutadans d'Europa » ;
- formació dels responsables de les administracions dels Estats membres en el Dret comunitari i en l'aplicació del mateix ;
- millorar la publicitat dels establiments d'ensenyança a nivell europeu ;
- possibilitat pels estudiants en mobilitat de realitzar alguns exàmens per correspondència ;
- estimular les associacions universitat-empresa

Per una part, en aquest document es fa palesa la necessitat de millorar la legislació per completar el marc legal que encara queda en alguns àmbits de la mobilitat i per l'altra part és necessària la implicació dels Estats membres per superar cada un dels obstacles comentats.

Projecte de programa de treball detallat pel seguiment de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'educació i formació (2001)

El document exposa un seguit d'objectius a ser assolits pels Països membres dins dels seus sistemes educatius remarcant la qualitat, l'accés i l'obertura dels sistemes d'educació i formació a un món més ampli i analitzant les capacitats bàsiques, les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació), les matemàtiques i ciència i tecnologia.

1. "Millorar la qualitat i l'eficàcia dels sistemes d'educació i formació a la UE.

1.1. Millorar l'educació i la formació de professors i formadors;

- *garantir el recolzament adequat als professors i als formadors perquè estiguin en condicions de respondre als nous desafiaments de la societat del coneixement, incloent el desenvolupament de la formació contínua,*
- *establir quines qualificacions (incloses les qualificacions en TIC) han de tenir els professors i els formadors tenint en compte la transformació del seu paper en la societat del coneixement,*
- *tenir un nombre suficient de nous docents adequadament formats en totes les assignatures i nivells educatius i augmentar l'atractiu de la professió docent*

1.2. Desenvolupar les aptituds necessàries per la societat del coneixement:

- *determinar quin és el conjunt de capacitats bàsiques, com poden mantenir-se aquestes capacitats i com es pot evitar la sobrecàrrega de coneixements a l'escola o a la formació obligatòria,*
- *garantir l'accés de tots als coneixements bàsics i, sobretot, dels alumnes amb majors dificultats, els casos d'abandonament prematur del sistema escolar i els estudiants adults,*
- *garantir l'ensenyança correcta de les capacitats bàsiques i, la certificació adequada de les mateixes*

1.3. Garantir l'accés de tots a les TIC:

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

- *ampliar la gamma d'equips i programes educatius per poder utilitzar millor les TIC en l'ensenyança i la formació,*
- *adaptar els mètodes pedagògics i el paper dels professors i formadors per la utilització de les tècniques d'ensenyança i aprenentatge "reals" i "virtuals" basades en les TIC*

1.4 Atraure a més joves als estudis científics i tècnics:

- *augmentar el nombre de joves que triï estudis i carreres científiques o tecnològiques, en particular carreres d'investigació i disciplines científiques on hi ha necessitat de persones*
- *garantir l'equilibri entre les dones i els homes que estudien matemàtiques o matèries científiques o tecnològiques,*
- *incrementar el nombre de professors qualificats, elaborar mètodes d'ensenyança i material pedagògic més atractius i augmentar la utilització de mitjans d'aprenentatge electrònic (eLearning) per aquestes disciplines*

1.5 Aprofitar al màxim els recursos:

- *garantir una distribució i una utilització equitatives i eficaces dels recursos financers en el sistema d'educació i formació,*
- *recolzar els sistemes d'avaluació i assegurar la qualitat utilitzant indicadors i anàlisis comparatius,*
- *analitzar les possibilitats de les associacions del sector públic i privat,*
- *realitzar anàlisis de la relació cost-benefici de les inversions en educació i formació*

2. Facilitar l'accés de tots als sistemes d'educació i formació:

2.1. Entorn obert per l'aprenentatge:

- *impartir una educació i formació que permet als adults participar efectivament i conciliar la seva participació en l'aprenentatge amb altres responsabilitats familiars i professionals,*
- *garantir que les persones grans tinguin accés a l'aprenentatge,*
- *fer que els estudiants i les persones en formació puguin passar fàcilment d'una part a una altra dels sistemes*

M. Concepció Torres Sabaté

d'educació i formació.

2.2. Fer més atractiu l'aprenentatge:

- *motivar perquè els joves estiguin en el sistema d'educació o formació després de finalitzar els estudis o la formació obligatoris i als adults per seguir permanentment en contacte amb l'educació i la formació,*
- *superar la separació tradicional entre els sectors formal i no formal de l'ensenyança, en particular pel que fa a l'acreditació i al reconeixement de l'aprenentatge,*
- *la utilització del treball d'investigació i desenvolupament per trobar formes de fer més atractiu l'aprenentatge tant en els sistemes formals d'educació i formació com fora d'ells*

2.1. Recolzar la ciutadania activa: igualtat d'oportunitat i cohesió social:

- *garantir que els centres d'ensenyança i formació fomentin més eficaçment la solidaritat, la tolerància, els valors democràtics i l'interès per altres cultures i preparin millor a les persones per participar activament en la societat,*
- *integrar consideracions sobre la plena equitat en els objectius i el funcionament dels sistemes i centres d'educació i formació,*
- *fer que les persones amb majors dificultats en els sistemes d'educació i*
- *formació, per exemple les persones amb discapacitat, les persones grans, els immigrants o les persones amb dificultats per aprendre, tinguin ple accés a l'adquisició de les capacitats bàsiques*

3. Obrir a un món més ampli els sistemes d'educació i formació:

3.1. Reforçar els vincles amb el món del treball i amb el món de la investigació i la societat en general:

- *promoure les associacions entre les institucions i els sistemes d'educació i formació i el món del treball, el món de la investigació, la indústria i la societat en general.*

3.2. Desenvolupar l'esperit d'empresa:

- *fomentar l'esperit d'empresa en tot el sistema d'educació i*

formació

3.3. Millorar l'aprenentatge d'idiomes estrangers:

- *animar a cada persona a aprendre al menys dues llengües comunitàries a més de la llengua materna,*
- *millorar els mètodes d'ensenyança d'idiomes estrangers a les escoles i als centres de formació*

3.4. Augmentar la mobilitat i els intercanvis:

- *garantir que els centres i les persones menys privilegiades participin en els programes de mobilitat,*
- *mesurar i certificar les qualificacions adquirides i les competències desenvolupades gràcies a la mobilitat*

3.5. Reforçar la cooperació europea:

- *garantir l'elaboració de sistemes d'acreditació i de control de la qualitat compatibles perquè es doni a les qualificacions el mateix valor a tot Europa,*
- *augmentar la flexibilitat i la diversitat del sistema d'aprenentatge que s'està establint a nivell europeu mitjançant la promoció de la transparència i el reconeixement de les qualificacions.¹*

Tots aquests plantejaments presentats com a grans objectius, repeteixen les primeres idees de com construir l'Europa del Coneixement a través de l'Educació i la Formació, però a cada document podem analitzar un procés de concreció que acaba sense especificar el com es poden anar desenvolupant aquests objectius i concretant a cada realitat nacional. Com ja hem comentat en alguns punts, el concepte de nació per a cada país encara és molt sentit pels ciutadans i pels polítics i aquest és el principal obstacle per veure com els objectius es plantegen i es repeteixen. Això pot generar que es creien més documents que concretin encara més detalladament el com arribar a aconseguir l'Europa del Coneixement, però el que cal és potenciar la implicació política de cada país vers els propis objectius.

¹ Document: Projectes de programa de treball detallat pel següent de l'informe sobre els objectius concrets dels sistemes d'educació i formació (2001)

M. Concepció Torres Sabaté

Sobre aquest document la Comissió Europea ha presentat una comunicació el novembre del 2003 titulada *“Educación y Formación 2010” Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. (Proyecto de informe intermedio conjunto sobre la ejecución del programa de trabajo detallado relativo al seguimiento de los objetivos de los sistemas de educación y formación en Europa)*. Aquest document avalua el procés de les reformes educatives als països de la UE i de manera general presenta en la introducció algunes reflexions comentant el retard que en general hi ha vers la posada a la pràctica dels objectius plantejats al Consell Europeu de Lisboa l'any 2000, per tant es preveu ja, que pel 2010 serà difícil aconseguir que l'educació i la formació Europea es converteixin en una referència de qualitat mundial.

La comunicació avalua positivament l'esforç que han realitzat tots els països europeus per adaptar els seus sistemes educatius i de formació a la societat i l'economia del coneixement, però els reptes són més elevats que els resultats aconseguits.

Comenta l'informe, que la participació en educació i formació permanent és molt reduïda (segons fonts d'Eurostat el percentatge mig és de 8,5%, que significa que, en el període d'un mes, entre vuit i nou persones de cada cent hauran participat en activitats d'educació i formació, destaca que les dones participen més que els homes), el fracàs escolar i l'educació social són encara massa importants i les inversions en recursos humans és quasi nul·la (a Dinamarca i Suècia, les despeses són de més del 7% del PIB; a Bèlgica, França, Àustria, Portugal i Finlàndia representa un 5-6% del PIB i a altres països com Alemanya, Grècia, Espanya, Itàlia, Irlanda, els Països Baixos i el Regne Unit, el percentatge és inferior al 5%. Els països que s'adheriran com Estònia i Lituània és de més del 6% del PIB, mentre que Xipre, Letònia i Polònia representa un 5-6% del PIB). Aquestes dades segons el mateix document, indiquen que la despesa pública no pot suportar el pes financer de l'execució de l'objectiu establert a Lisboa — augment d'inversió anual en recursos humans—, per tal cosa serà necessària la inversió del sector privat.

Davant d'aquest anàlisi la Comissió planteja quatre aspectes prioritaris que podrien ajudar a accelerar el procés:

- *“concentrar las reformas y las inversiones en los puntos determinantes de cada país, habida cuenta de la situación de cada uno y de los objetivos comunes; ello exige una cooperación estructurada y continua a escala comunitaria en pro del desarrollo y la valoración de los recursos humanos y de la eficacia máxima de las inversiones realizadas;*

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

- **definir estratègies** autènticament coherents y globales en materia de educación y formación permanentes, garantizando la interacción eficaz de todos los eslabones de la cadena de aprendizaje e incluyendo las reformas nacionales en el contexto europeo;
- **construir**, por fin, la Europa de la educación y de la formación, sobre todo mediante la pronta adopción de un marco de referencia europeo para las calificaciones de la enseñanza superior y la formación profesional; dicho marco es indispensable para crear un auténtico mercado de trabajo europeo, facilitar la movilidad y hacer que Europa sea más visible en el mundo;
- **otorgar** el lugar que le corresponde al programa “Educación y Formación 2010”, que debe convertir-se en una herramienta eficaz de formulación y seguimiento de las políticas nacionales y comunitarias, que incluso trascienda la presente década; la urgencia de los retos a que nos enfrentamos exige que se utilicen todos los recursos del método abierto de coordinación, respetando plenamente el principio de subsidiariedad. La Comisión considera, en particular, que será necesario adoptar a partir de 2004 un mecanismo de seguimiento de los avances registrados partiendo de la base de informes anuales transmitidos por los Estados miembros a la Comisión.²

Si s'aconsegueix que es desenvolupin aquests quatre punts, es podrien aconseguir els objectius marcats pel 2010.

Al llarg del document s'analitzen alguns punts pels quals s'han aconseguit pocs avenços. Les estratègies que s'han desenvolupat han estat poc coherents en educació i formació. Pel que fa a l'ensenyança superior el què s'ha aconseguit fins ara ha de continuar (Bolònia, Berlín) i es preveu que per la primavera del 2004 la Comissió comunicarà les seves conclusions i propostes després de l'anàlisi dels objectius aconseguits. Es destaca també que la qualitat de l'ensenyança i la formació professionals encara són insuficients. Caldrà augmentar la mobilitat d'estudiants, professors i treballadors.

Està clar que l'objectiu és competir amb Estat Units i Japó en inversió econòmica i la societat del coneixement, però encara hi ha un dèficit important d'inversió en recursos humans, cal veure la dada que Estats Units

² Comunicació de la Comisión. “Educación y Formación 2010”. Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. Bruselas 11.11.2003 COM (2003) 685 final. Pàg. 4 (http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685-a1_23013_es.pdf)

M. Concepció Torres Sabaté

gasta entre dos i cinc vegades més per estudiant que els països de la UE. En titulats en l'ensenyança superior, mentre a la UE la mitja és de 23% d'homes i 20% de dones, Japó i Estats Units superen el 30%. Aquestes dades, presentades en aquest document d'avaluació de la Comissió preocupen també perquè Europa no atrau a investigadors i erudits.

Han donat l'alerta en alguns punts com per exemple en l'abandonament escolar, en que els ministres d'Educació de cada país s'han compromès en reduir-lo un 10% abans del 2010; en la falta de docents i formadors qualificats analitzant que per abans del 2015 es necessitaran més d'un milió de docents de primària i secundària ben formats. El Consell d'Educació s'ha proposat que pel 2010 haurà d'haver augmentat en un 15% el nombre de joves estudiants de carreres científiques i tecnològiques, equilibrant entre homes i dones. Encara hi ha un 20% de joves a la UE que no adquireixen les competències clau, i la darrera alerta és la necessitat d'augmentar la participació d'adults en l'aprenentatge permanent.

Per cada una d'aquestes alertes, es plantegen algunes orientacions que presentem incloses en el primer document comentat en aquest punt.

Per construir l'Europa de l'educació i la formació, es destaca que cal reforçar la dimensió europea en l'educació, ja que amb cinquanta anys encara no s'ha aconseguit suscitar l'interès necessari perquè tots els ciutadans se sentin realment europeus. Per aquest motiu s'afirma:

“Todos los sistemas educativos deberían asegurarse de que antes de que concluya 2010 sus alumnos disponen al final de la enseñanza secundaria de los conocimientos y las competencias necesarias que los preparen a su futuro papel de ciudadanos europeos. (...)

A nivel nacional se llevan a cabo muchas iniciativas, pero a menudo adolecen de falta de coordinación y eficacia. La definición, de ahora a 2005, de una referencia comunitaria del perfil de conocimientos y competencias europeos que tendría que adquirir los alumnos permitiría apoyar la acción nacional en este ámbito y la facilitaría, tanto a nivel legislativo como de la producción de material y de herramientas adaptadas.³

El sentiment no europeu que encara queda entre els ciutadans de la UE, s'ha anat manifestant al llarg de diversos documents d'aquesta investigació, i en part també quedarà reflectit en el tercer punt, la dimensió europea de l'educació al Tarragonès.

A partir d'aquest document d'avaluació, la Comissió ha proposat a tots els estats membres que li enviïn a cada any a partir del 2004, un informe consolidat sobre el conjunt d'actuacions en educació i formació, per tal d'aconseguir contribuir a les estratègies de Lisboa segons els objectius

³ Comunicació de la Comissió. “Educación y Formación 2010”. Urgen las reformas para coronar con éxito la estrategia de Lisboa. Bruselas 11.11.2003 COM (2003) 685 final. Pàg.16 (http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685-a1_23013_es.pdf)

La dimensió europea de l'educació als documents bàsics referencials

marcats, els rendiments obtinguts i els quatre suports estratègics ja exposats.

Bibliografia

COMISSIÓ EUROPEA: *Llibre Verd sobre la Dimensió Europea de l'Educació*, 1993. Font: Biblioteca del Campus Sescelades de la Universitat Rovira i Virgili.

COMISSIÓ EUROPEA: Llibre Blanc sobre l'Educació i la Formació. *"Ensenyar y aprender. Hacia la sociedad cognitiva"* 1995. Font: <http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/lb-fr.pdf>

COMISSIÓ EUROPEA: Llibre Verd: *"Educació-Formació-Investigació. Els obstacles per la mobilitat transnacional"*. 1996. Font: <http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/lvert/lves.pdf>

COMISSIÓ EUROPEA: *Projecte de programa de treball detallat pel seguiment de l'informe sobre els objectius dels sistemes d'educació i formació*. 2001. Font: http://europa.eu.int/eur-lex/es/com/cnc/2001_0501es01.pdf

COMISSIÓ EUROPEA: Projecte d'informe intermig conjunt sobre l'execució del programa de treball detallat relatiu al seguiment dels objectius dels sistemes d'educació i formació a Europa. *"Educació i Formació 2010"*. Urgeixen les reformes per aconseguir amb èxit l'estratègia de Lisboa. 2003. Font: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/com_2003_685_a1_23013_es.pdf

